

2. ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ ДОСВІД

Тетяна Миколаївна Корнієнко,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Глухівського національного педагогічного
університету ім. Олександра Довженка
м. Глухів, Україна

УДК 373.2.016

РОЛЬ ГРИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ В УМОВАХ ЛІТНЬОГО ВІДПОЧИНКУ

В статті розкривається значення гри в організації життєдіяльності дітей в умовах літнього відпочинку. Дана характеристика законодавчого забезпечення дозвільної діяльності дітей. Описуються підходи до визначення функцій гри. Звертається увага на цілі ігрової діяльності в закладах оздоровлення та відпочинку. Приведені результати досліджень по питанням включення відпочиваючих дітей в дозвільну ігрову діяльність та її значення для задоволення дозвільних потреб.

Ключові слова: літній відпочинок, дозвільна діяльність, гра, відпочиваючі діти, заклади оздоровлення та відпочинку.

The article is devoted to the game meaning of children life organization under summer holiday. Characteristics of legislative provision of children leisure employment are given in the article. Approaches to the game functions determining are described. The article deals with play activity goals at the institutions of rehabilitation and recreation. The results of studies on the children inclusion to the leisure play activity and its importance to satisfy the recreational needs are mentioned in the paper.

Key words: summer vacation, leisure activity, a game, campers children, institution of rehabilitation and recreation.

Забезпечення права дітей на відпочинок та змістовне дозвілля, що сприятимуть всебічному розвитку особистості, відображено у Декларації прав дитини (1959); Конвенції ООН про права дитини (1991); Всесвітній декларації про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей (1990); Конституції України; Декларації про загальні основи державної молодіжної політики в Україні (1992); Законі України «Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні» (1993) тощо.

Так, у *принципі 2* Декларації прав дитини зазначено, що дитині мають бути надані можливості та сприятливі умови, що дозволили б їй розвиватися фізично, розумово, морально, духовно; у *принципі 4* вказано право дитини на розваги. У ст. 31 Конвенції ООН «Про права дитини» передбачено: «Держави – учасниці визнають право дитини на відпочинок і дозвілля, право брати участь в іграх та розважальних заходах, що відповідають їхньому віку, та вільно брати участь у культурному житті та займатися мистецтвом».

Щодо вітчизняного законодавства, то загальне право на відпочинок забезпечується Конституцією

України. Також одним із напрямів державної молодіжної політики в Україні є створення умов для оволодіння духовними та культурними цінностями українського народу; охорона здоров'я молоді, формування у неї глибокої потреби в духовному та фізичному розвитку. У ст. 11 Закону України «Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні» зазначається, що Україна гарантує молодим громадянам право на освіту, культурний розвиток, дозвілля та відпочинок.

За даними державної служби статистики в Україні влітку 2014 р. функціонувало 139 777 закладів оздоровлення та відпочинку, що прийняли 1 346 190 дітей [3].

Головною метою діяльності закладу оздоровлення та відпочинку є забезпечення відновлення фізичних та психічних сил дитини, організація змістовного, педагогічно доцільного дозвільного з метою самореалізації особистості, розвитку її здібностей, набуття нових знань, умінь та навичок. Концепція діяльності літнього закладу оздоровлення та відпочинку передбачає побудову структури оздоровчої чи відпочинкової зміни

таким чином, щоб вона цілком відрізнялася від шкільного життя. З цією метою дозвілєва наповнюваність охоплює види діяльності, що дозволяють створювати невимушену позитивну атмосферу, викликають бажання проявити себе, спробувати щось нове, реалізувати власний творчий потенціал тощо. Кращою формою діяльності для розв'язання цих задач є гра.

Проблеми гри та ігрової діяльності у різних наукових площинах розглядали Ю. Азаров, Л. Артемова, М. Бахтін, П. Блонський, Л. Віготський, Н. Гавриш, Г. Григоренко, Д. Ельконін, Н. Короткова, Н. Кудікіна, А. Леонтєв, А. Макаренко, Д. Менджеріцкая, Г. Плеханов, С. Рубінштейн, Л. Славина, В. Сухомлинський, К. Ушинський, Е. Флеріна, Ф. Фрадкіна, К. Щербакова та ін.

Мета статті полягає у необхідності показати значущість гри в організації життєдіяльності дітей в умовах літнього відпочинку.

Ігрова діяльність є природним видом діяльності дитини. Науковці розглядають її у різних площинах. Соціологи вбачають у грі форму імітації соціальної реальності, розвитку інтелектуальних навичок та форму проведення людиною частини її життя [8]. У педагогіці гра використовується як форма, так і метод різнопланової діяльності. Соціальні педагоги використовують ігрову діяльність для здійснення корекційної, реабілітаційної, формувальної діяльності. Психологи розглядають гру як можливість для розкриття внутрішнього «Я» особистості, а також можливість для самоствердження та самовираження. Узагальнення різнопланових підходів до суті гри надає їй ознак специфічної моделі соціальних відносин.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблем гри та ігрової діяльності підтвердив існування різних підходів до виділення функцій гри. Наведемо деякі з них:

- соціокультурне призначення гри, функція міжнаціональної комунікації та самореалізації особистості у грі, розважальна, комунікативна, діагностична, ігротерапевтична функції, корекція у грі [5];
- навчальна, розважальна, комунікативна, релаксаційна, психотехнічна, розвивальна, виховна функції [6];
- емоційногенна, діагностична, релаксаційна, компенсаторна, комунікативна, соціокультурна, терапевтична, а також функція самореалізації [2];
- виховна, навчальна, розвивальна, дидактична, естетична, гедоністична, гностична, сугністивна, комунікативна функції [7];
- моделююча, інформувальна, коригувальна, стимулююча функції гри у процесі формування культури поведінки [1];
- соціально-психологічні та педагогічні функції гри: орієнтаційна, корегувальна, замішувальна, розвивальна, терапевтична [7].

Представлений нами далеко не повний перелік функцій засвідчує комплексність впливу гри на особистість дитини, що у підсумку сприяє її всебічному розвитку. Гра та ігрова діяльність за суттю моделює (проектуює) певний вид людської діяльності. Н. Щуркова

називає ігровий підхід ефективним засобом спонукання до корисної діяльності та поведінки. Так, в ігровій діяльності виділяють гру з елементами оцінювальної діяльності, гру з елементами спортивної, художньої, навчальної, трудової діяльності, творчого творення, духовного осмислення життя, спілкування [9; 10]. Ці елементи прослідковуються та ефективно реалізуються в ігровій діяльності в умовах літнього відпочинку.

Організатори дитячого відпочинку в умовах закладу оздоровлення та відпочинку основною метою залучення дітей до ігрової діяльності визначають:

- 1) знайомство та формування груп;
- 2) розвиток колективних якостей (чесність, взаємна відповідальність, колективна діяльність, взаємодовіра, терпимість, ініціативність, винахідливість тощо);
- 3) розвиток уяви та творчих здібностей;
- 4) виявлення здібностей та задатків більшості членів групи у різних сферах, що проявляються під час гри;
- 5) введення у «стан активності», створення у групі стану підвищеної уваги, спонукання до подальших дій;
- 6) розвага та відпочинок [4].

Починаючи з перших хвилин перебування у закладі оздоровлення та відпочинку дитина залучається до спеціально організованої та педагогічно керованої ігрової діяльності: ігри на знайомство, ігрові форми знайомства з територією закладу, формування загону та розподіл доручень тощо. Кожна гра виконує не лише пряме призначення (цікаво знайомить дітей між собою, територією закладу, правилами перебування у ньому, формує тимчасовий дитячий колектив, організовує самоврядування тощо), а також дозволяє кожному вихованцю розкрити творчий потенціал, показати вміння. Оскільки участь у грі та ігровій діяльності є добровільною, то це дозволяє організаторам дитячого відпочинку ненав'язливо, у цікавій та захоплюючій формі залучати дітей до різних видів занять, спонукати їх до творчої діяльності, що дозволить забезпечити творчу самореалізацію кожної дитини.

На основі практики діяльності закладів оздоровлення та відпочинку можна стверджувати, що вони пропонують комплекс дозвілєвих послуг, забезпечують задоволення потреб, створюють умови для різнобічного розвитку особистості вихованців. Аналіз діяльності закладів оздоровлення та відпочинку (ЛОТ «Ластівка» Сумська обл., ДОП «Чайка» м. Алушта, ДОТ «Юний Судноремонтник» м. Одеса, ДОТ «Сонячний» Сумська обл., ЛОТ «Орлятко» м. Скадовськ тощо) у різні періоди продовж восьми років засвідчив взаємозалежність між застосуванням ігрових видів діяльності та рівнем задоволення відпочинковими послугами закладів оздоровлення та відпочинку. Нами було проведено опитування приблизно 3,5 тисяч батьків та супроводжуваних груп дітей з різних міст України, Білорусі, Росії. Думки батьків поділились щодо питання: «За якими критеріями Ви обираєте заклад оздоровлення та відпочинку для дитини?»:

- 62 % зазначили, що обирають табір за відгуками про організацію дозвілєвої зайнятості дітей (ігри, масові та конкурсні заходи, екскурсії, походи тощо);

- 22 % враховують позитивні відгуки, але визначальним фактором є місце розташування табору (узбережжя моря);

- 16 % обирають табір за фінансовими можливостями, але хотіли б більш насичену ігрову програму для дітей.

Відповідно до вимог, план діяльності закладу за зміну має містити таку кількість загально-таборних заходів, що дозволила б залучити практично кожного вихованця до творчої ігрової діяльності.

Це дозволяє дитині самостійно обирати певний напрям діяльності, який їй імponує, а також спробувати власні можливості у різних сферах ігрової творчої діяльності. Опитування серед відпочиваючих дітей щодо наповненості зміни видами дозвіллевої діяльності та ігрової дало такі результати:

- 46 % дітей повністю задовольняє програма діяльності закладу, достатня кількість заходів різного характеру;

- 18 % бажають збільшити кількість творчих та ігрових заходів за участю дітей;

- 16 % бажають збільшити кількість спортивно-ігрових заходів;

- 11 % збільшили б екскурсійну та туристичну діяльність;

- 9 % хотіли б бачити більше запрошених професійних колективів (циркові, творчі тощо).

Результати опитування про залучення відпочиваючих дітей до різних видів творчої ігрової діяльності показали, що:

- 54 % дітей з радістю беруть участь у різних видах таборної діяльності, проявляють творчу ініціативу (ініціюють організацію ігрової діяльності у загоні, беруть участь у загальнотаборних зборах творчих груп тощо);

- 32 % вперше спробували себе в ролі артиста або організатора ігрової діяльності, відкрили творчі здібності;

- 12 % дітей брали участь у заходах з ініціативи педагога-організатора;

- 2 % дітей не виявили бажання участі у творчих та спортивних заходах, ситуативно долучилися до ігрової діяльності.

Таким чином, отримані результати опитування підкреслюють важливість правильно організованої, педагогічно керованої, різноманітної за змістом та

наповнюваністю ігрової діяльності в умовах літнього відпочинку для всебічного розвитку особистості дитини, задоволення її дозвіллевих та відпочинкових потреб. Напрямом подальшої діяльності визначаємо дослідження ролі педагога-організатора в діяльності, що сприятиме творчому розвитку дитини..

Використані літературні джерела

1. *Бегей В. М.* Ігрові форми організації навчальної діяльності учнів у школі I ступеня [Текст] / за ред. В. М. Бегей. – Львів, 1996. – 103 с.

2. *Белецька І. В.* Гра – важлива й невід’ємна частина навчання, дозвілля, культури в цілому [Текст] / І. В. Белецька // Соціальна педагогіка: теорія і практика: методичний журнал. – 2010. – С. 34–37.

3. Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metaopus/2015/1-2_03_12_01_2015.htm

4. Летний лагерь. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://summercamp.ru/>

5. Педагогические технологии [Текст]: учеб. пособие для студентов педагогических специальностей / под общ. ред. В. С. Кукушина. – 4-е изд., перераб. и доп. – Ростов н/Д: Издательский центр «МарТ»; Феникс, 2010. – 333 с.

6. *Петрусинский В. В.* Игровые интенсивные технологии обучения. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: intensiv.narod.ru/igrov_tehn.doc

7. *Соловьев О. В.* Взаимодействие детей разного возраста в игре как фактор их социального развития [Текст]: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / О. В. Соловьев. – Ярославль, 1997. – 174 с.

8. *Щербина О.* Мережеві ігрові спільноти як комунікативне явище сучасного інформаційного простору [Текст] / О. Щербина; гол. ред. М. С. Тимошик // Український інформаційний простір: науковий журнал: у 2 ч. – К.: Київський нац. ун-т культури і мистецтв, Ін-т журналістики і міжнародних відносин [б. в.], 2013. – Ч. 2. – С. 199–204.

9. *Щуркова Н. Е.* Новое воспитание в новой школе [Текст] / Н. Е. Щуркова, М. И. Мухин, А. В. Желанова. – М.: АРКТИ, 2012. – 261 с.

10. *Щуркова Н. Е.* Прикладная педагогика воспитания: учебное пособие для вузов [текст] / Н. Е. Щуркова. – СПб. [и др.]: Питер, 2005. – 365 с.